

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Mechiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1 - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta 19-I.
CENA: posamezna številka L. 25 - - - - -
Naročnina: mesečno L. 100, letno L. 1.200 - - -
Za inozemstvo: mesečno L. 170, letno L. 2.000 - -
Poštni čekovni račun: Trst št. 11-7223.

Leto XI. - Štev. 39

Trst - Gorica, 27. septembra 1957

Izhaja vsak petek

Vino in žito v italijanskem kmetijstvu

Italijansko kmetijstvo je v krizi, in kar je najbolj zanimivo, ne v krizi pod-produkcije, temveč nadprodukcije. Lanska vinska letina ni bila razprodana, sploh so se v zadnjih letih nabrale precejšnje neprodane zaloge. Italija je v prvem polletju 1957 več žita izvozila kot uvozila, in s povprečnimi letinami že celo vrsto let krije svoje lastno potrebo po žitu, pri čemer pa je treba upoštevati, da pridelava sorazmerno preveč mehkih žit, ki jih mora nato izvažati, oziroma dopolnjevati njihovo razpoložljivost z uvozom trdih žit.

Težek položaj vinogradnikov je pritegnil pozornost vsega javnega mnenja, ko je ob prvih prodajah grozdja prišlo v pokrajini Brindisi do hudih demonstracij, pri katerih je policija uporabila orožje in so trije demonstranti izgubili življenje. Pridelovalci vina so bili obupani, ko jim je neki prekupčevalec ponudil za grozdje ceno, ki po njihovem mnenju ni od daleč ni krila pridelovalne stroške.

Kako to, da se je italijansko vinogradništvo znašlo v tako težkem položaju, ki prizadeva tudi slovenske vinogradnike na Goriškem in Tržaškem?

Povečanje vinogradniške površine pri tem najbrž ne igra odločilne vloge. Leta 1939 je bilo zasajenih z vinsko trto 971 tisoč hektarjev, leta 1956 pa 1.071.000 hektarjev, torej dobrih deset odstotkov več. Znatno bolj so se pa povečale pridelane količine. Medte ko je znašal italijanski vinski pridelok v zadnjem petletnem desetletju povprečno po 39 milijonov hektolitrov na leto, se je v štiri-letju (1951-54) povečal na nad 49 milijonov, leta 1955 na 58,6 in leta 1956 na 63,5 milijonov hl. Cenijo, da bo letošnja vinska letina na Severu slabša od lanske, toda zato bo obilna na jugu. Poleg tega ni prodajni še dobrih deset odstotkov lanske vinske letine. Glavni vzrok tako ostre krize so torej večji hektarski donosi, kar je predvsem posledica večje selekcije in boljše nege vinske trte, pa tudi povečana proizvodnja pomarjanskega vina.

K temu se pridružuje padanje potrošnje vina. O tem sicer ni zanesljivih podatkov, vendar se lahko sklepa o tem iz skupno razpoložljivega pridelka, ki ne najde kupca.

V zadnjih treh letih je bilo v Italiji na razpolago okrog 105 litrov vina na prebivalca na leto. Ta količina je manjša od one izpred druge svetovne vojne. Če količina, ki je manjša od tiste pred štirinajstimi leti ne najde kupca, je to očiten znak, da se je potrošnja v osnovi spremenila. In res, če opazujemo posebno mlajše ljudi, bomo videli, da v lokalnih velikih bolj pijejo druge pijače, ne pa vina.

Važen razlog manjše potrošnje sta nedonimo cena in kakovost. Dobro, naravno vino je danes sorazmerno drago. Cenijo, da ga v nadrobni prodaji plačujejo po 160-240 lir za liter, kar je za povprečnega potrošnika visoka cena. Glavna dobička od tega pa nima kmet, temveč razni prekupčevalci in posredovalci, ki dajejo za takšno vino kmetu kvečjemu eno tretjino omenjene cene. Posebno v zadnjem letu je nesorazmerje odkupne cene pri proizvajalcu in prodajne cene potrošniku doseglo naravnost škandalozen odnos: medtem ko so nadrobne cene ostale nespremenjene, so cene na debelo padle za okrog 30 odstotkov. Tako torej tudi vino močno trpi na tej rakrani italijanskega gospodarstva, v katerem vladajo izredne in v primerjavi z drugimi naprednimi državami neprimerno visoke razlike med proizvajalnimi in potrošnimi cenami.

Omenjene težave in problemi obenem nakazujejo, kje naj pristojne oblasti in ustanove iščejo rešitev tega, čemur pravijo vinski kriza: delno zmanjšanje površin, zasajenih z vinsko trto, večja skrb za povečanje prodaj na tuja tržišča, dvig kakovosti, preprečevanje povzročiteljev predvsem boljše organizacije trgovine, ki danes na poti od vinogradnika do potrošnika tako podraži vinski kapljico. Strokovnjaki menijo, naj bi na manj primernih področjih predvsem sadni nasadi nadomestili nerentabilne vinograde.

Nič manj ni aktualen problem žita, čeprav je naravnost presenetljivo, da mora nekdanji od uvoza kruha odvisna Italija danes reševati vprašanje, žitne nadprodukcije.

Se bolj kot pri viju, je pri žitu večja produkcija posledica izboljšanja semen in obdelave. Medtem ko je bilo leta 1939 zasajenih z žitom 5225 tisoč hektarjev, jih je bilo leta 1956 zasajenih 4.882.000, toda pridelano žito je več kot krilo potrebe povečane in v primerjavi s predvojnimi stanjem tudi boljše hranjenega prebivalstva. Za industrijsko državo, kot je Italija, kateri mnoge manj razvite države ponujajo za plačilo industrijskih proizvodov mnogokrat žito, to ni ugodno. K temu se pridružuje še nekaj. Cena žitu je v Italiji veliko višja kot na mednarodnem tržišču. Ker v Italiji pridelujejo v veliki večini mehka žita, jih morajo za-

peko, posebno pa za pripravo testenin dopolnjevati s trdimi žiti, ki jih doma ni dovolj in jih je treba zato uvažati. Tako mora Italija del svojih doma drago plačanih mehkih žit izvoziti, pri čemer seveda država krije izvoznikom razliko med domačo in svetovno ceno.

Tako se je zgodilo, da je država, medtem ko se vse ostale cene bolj ali manj dvigajo, letos znižala odkupno ceno za mehka žita za 100 lir pri stotu, in za prihodnja leta napovedujejo še večja znižanja. S tem hočejo pripraviti pridelovalce do tega, da bi povečali pridelke trdih žit, v kolikor pa tega ne morejo, da bi na manj donosnih žitnih poljih zasadili kakšne druge kulture. Po doslej objavljenih predlogih bo treba žitom posejane površine v vsakem primeru zmanjšati. Do leta 1965 predvidoma za kakšnih 750.000-800.000 hektarjev. Na tej v primerjavi s predvojnjo za več kot eno petino manjši površini bo italijanska kmetijstva pridelala še vedno dovolj žita za takratno večje število prebivalstva. Zemljišča, ki bodo na tu način postala prosta, pa naj bi prav tako uporabili, kjer so za to dani pogoji, za sadjarstvo, na Siciliji za bombaž, v največjem številu primerov pa za povečanje proizvodnje krmilnih rastlin, kar naj Italiji omogoči, da bo povečala svojo živinorejo in s tem proizvodnjo mesa, ki ga danes še vedno precej uvažuje.

To so glavne strukturne spremembe, ki jih narekuje sedanje stanje v italijanskem kmetijstvu, in dobro bi bilo, da jih pri svojih načrtih za daljšo bodočnost upoštevajo tudi naši kmetovalci.

Tito med dvema ognjema?

Častiteljnost ga vleče v Moskvo, gospodarske koristi pa na Zahod

Napoved, da bo maršal Zukov, obrambni minister Sovjetske zveze, dne 8. oktobra obiskal Jugoslavijo, kamor ga je povabil načelnik glavnega štapa jugoslovanske vojske, je sprožila v svetu živahne komentarje.

Zukov ne prihaja sam, temveč ga bo spremljala cela vrsta generalov, admiralo in višjih častnikov. To še povečuje splošno pozornost in tudi sumničnja. Prav tako je bilo zabeleženo, da je nekaj dni pred objavo te vesti prišla v Beograd Ekaterina Furceva, ki je sicer žena sovjetskega veleposlanika v Beogradu, Firjubina, a je obenem tudi vplivna osebnost v Politbiroju sovjetske komunistične stranke. K temu je treba dodati še celo vrsto raznih sovjetskih odposlancev, ki so v zadnjem času obiskala Jugoslavijo, dejstvo, da v jugoslovanskem časopisju in radiu vedno bolj prevladujejo vesti sovjetskih in tem podrejenih vzhodnoevropskih časniških agencij, pa poznamo, da so sumi in domneve, ki jih povzroča obisk Zukova, res utemeljeni.

Potovanje Zukova v Jugoslavijo je drugi veliki manever, s katerim skušajo voditelji sovjetske zunanje politike v zadnjem času prisiliti Tita, da se opredeli za Vzhod ali Zahod.

Prvega je nedvomno po sovjetskem naročilu podvzela Romunija, ki je povabila vse balkanske države, naj bi se sešale na skupno balkansko konferenco z nalogo zavarovanja miru in ureditve prijateljskega sožitja na tem prostoru. Če

bi se to zgodilo, bi se znašle za isto mizo države, ki so članice Atlantske skupnosti (Grčija in Turčija), Jugoslavija, ki je z njimi povezana z Balkanskim paktom in članice od Sovjetov kontroliranega in vodena Varšavskega pakta (Albanija, Bolgarija in Romunija). Sovjetski zvezi bi se na ta način posrečilo prebiti atlantsko obrambno linijo na enem izmed njenih najvažnejših in najbolj življenjskih področij. Z nevtralizacijo balkanskega prostora bi dejansko zavarovala svoj in sploh vzhodnoevropski južni bok, nakar bi po časi lahko prodirala v nevtiralizem upasne države in še dalje preko teh v Srednji vzhod in Sredozemlje. Grčija je že povedala, da ne gre na te limanice in je povabila na konferenco odklonila. Napovedujejo, da bo tako storila tudi Turčija. Jugoslavija pa je tako edina članica Balkanskega pakta, ki je povabila kmalu po njegovem prejemu pozdravila in sprejela.

Ali bo ostala pri tem tudi zdaj, ko se Turčija in Grčija ne bosta odzvali? Opažovalci domnevajo, da bo Tito dejal, da se konference, na kateri ni bilo Grčije in Turčije, ne more udeležiti.

Verjetno je torej, da se bo Tito iz te prve sovjetske pasti izmaknil. Če tega ne bi napravil, potem je njegova opredelitev jasna in bo izgubil svoj značaj neodvisnosti med dvema blokoma, ki ga skuša, vsaj na zunaj, na vsak način ohraniti. V jugoslovanski notranji politiki so se namreč v zadnjem letu že dogodile številne spremembe, ki jasno naka-

zujejo, da se Tito vrača v pravoverne komunistične vode. Postopni demokrati-zaciji režima, ki so jo nekateri zahodni opazovalci tako glasno napovedovali in jo hvallili, so namreč odločno zaprli vrata.

Težje se bo Tito izmuznil Zukovu. Po prevladujočem mnenju naj bi ta prihajal v Jugoslavijo prav zato, da se prepriča, ali je Hruščev res spraval Tita zopet v vzhodni tabor. Znano je, da polaga Hruščev na te svoje napore veliko važnost. Z njo bi odstranil široko razpoko, ki je zazljala v komunističnem svetu po sporu v Kominformu, zopet bi zaživel nekdanje bratstvo in Sovjetska zveza bi brez skrbi in težav igrala prvo violino. Za uresničenje tega cilja je Hruščev doslej veliko tvegaj in je tudi nekje dosegel. Sam je prišel v Jugoslavijo, Tito je bil dvakrat v Sovjetski zvezi, sestala sta se v Romuniji. Posledica vsega tega je bila, da se je Tito v zunanji politiki postopoma postavil popolnoma na stran Sovjetske zveze. Stališča, ki jih zagovarjajo jugoslovanski časopisi, radio in diplomati, so istovetna s stališči Sovjetske zveze in komunističnih držav, ki jih ta vodi. Vendar je Tito pri vsem tem umel ohraniti zunanji videz neodvisnosti, ni izgubil podpore zahodnih držav in se trudi, da bi z njimi še vedno ostal v tesnih stikih.

Ali se bo zdaj odločil, da se vda tistim, ki zagovarjajo potrebo popolne komunistične enotnosti in solidarnosti? To je vprašanje, ki ga bo skušal za Sovjetsko zvezo pozitivno rešiti ali vsaj razčistiti maršal Zukov. Prav gotovo je, da se bo Tito temu upiral, ker ima za to važne razloge. Prvič bi takšna odločitev pomenila konec njegove neodvisnosti. Armada, na katero se naslanja, bi postala navaden privesek Rdeče armade, od katere bi bila odvisna za vsa moderna orožja, medtem ko za sedanjo moderno opremo, ki je skoro izključno ameriškega izvora, ne bi bilo več nadomestnih delov, ne streliva. Toda na drugi strani zopet ne smemo pozabiti, da je Tito komunist, da je totalitarci in da je zaradi tega njegovo srce neizogibno na strani Vzhoda. Če bo ostal pri svojem dosedanem izvenblokovstvu, potem ne bo storil tega zaradi političnih in ideoloških razlik, ki bi ga delile od Sovjetske zveze in njenih satelitov, temveč zgolj v lastnem, osebnem interesu in interesu kroga ljudi, ki danes gospodarijo nad Jugoslavijo.

Jugoslovanski režimovci dobro vedo, da svojo oblast lahko ohranijo samo dotlej, dokler hodijo po dosedanji poti, medtem ko je vsako približevanje enemu ali drugemu bloku zanje zelo nevarno. V vrstah lastnih političnih organizacij imajo namreč preveč ljudi, ki so Sovjetski zvezi bolj naklonjeni kot oni, ker so bili zanje tudi takrat, ko je prišlo do prekinitve odnosov med obema državama. Med narodom pa je zopet te malo takih, ki so navdušeni za sedanjo, pa tudi kakršnokoli drugo obliko komunistične vladavine. Oboji so Titovemu režimu enako nevarni in zato se režim izogiba objemom enega ali drugega bloka, v katerem bi ti njegovi potencialni nasprotniki lahko dobi- li vzpodbude in podporo. Vprašanje pa je, doklej mu bo ta igra uspevala. Obisk maršala Zukova bo glede tega vsekakor velika in važna preizkušnja.

Umrl je vladar demokrat

Na gradu Akarshus pri Oslu je v petek preteklega tedna umrl v starosti 85 let najstarejši vladajoči monarh današnjega sveta, Haakon VII., norveški kralj. Medtem so Norvežani izklicali prestolonaslednika Olava V. za novega kralja, ki ima 54 let.

Pokojni monarh je bil edini kronani evropski vladar, ki se je povzpela na kraljevski prestol z ljudskim glasovanjem. Leta 1905 je namreč norveški parlament sklenil, da prekine do takrat obstoječo personalno zvezo s Švedsko in si postavi na čelo države lastnega vladarja. V ta namen so se norveški državni obrtniki na kmeza Karla, ki je služil kot častnik v danski vojni mornarici. Na vsa pri-govarjanja je mladi častnik odgovarjal, da sprejme norveško krono le pod pogojem, če to zahteva večina norveškega naroda.

Ljudsko glasovanje je z ogromno večino izbralo danskega kneza za svojega vladarja. Prevzel je zgodovinsko norveško kraljevsko ime Haakon. Njegova zvestoba ustavi v teku 52-letnega vladanja je postala naravnost prislovljena.

Zanimivo za njegovo demokratično načelnost je dejstvo, da so leta 1928 prišli na krmilo države socialni demokrati. Tako je Norveška s kraljevo pobudo dobila socialistično vladavino. To strogo ustavno vladarjevo zadržanje je v določnem obsegu pripomoglo, da se je monarhišči-na zamisel uveljavila na Norveškem tudi med levčarskimi strankami. Na Norveškem ne poznajo republikanskih gibanj.

Pogreb pokojnega vladarja bo 1. oktobra. V Oslu pričakujejo številne člane evropskih kraljevskih hiš.

XII. zasedanje skupščine OZN

Važen Dullesov govor-svarilo Sovjetski zvezi - Gromiko trdno odgovarja

V sredo 17. t. m. je začelo dvanajsto redno zasedanje Glavne skupščine OZN. Začetku je predsedoval še dosedanji predsednik, siamski delegat princ Vajtajakon, za novega predsednika pa je bil izvoljen novozelandski poslanik v Washingtonu, Sir Leslie Munro. Izvoljeni so bili tudi predsedniki raznih odborov, ki se pečajo s posameznimi vprašanji. Generalna skupščina je soglasno odobrila prošnjo Guatemale za sprejem v OZN, tako da šteje zdaj ta organizacija 82 članov. Program prve seje je bil s tem izčrpan, in delo se je nadaljevalo naslednje dni.

Predlogi za delovni red letošnjega rednega zasedanja Glavne skupščine obsega 59 glavnih in 5 dodatnih točk. Seveda mora Glavna skupščina še sama skleniti, ali bo o vsem tem tudi razpravljala. Poleg poročil številnih svetov, odborov, agencij in organizacij OZN vsebujejo predlogi namreč tudi razna sporna vprašanja, za katera bi mnoge države raje videle, da se o njih ne bi govorilo. Tako bo Sovjetski zvezi vsekakor neprijetna debata o Madžarski, ki je pa že odobrena, za Veliko Britanijo debata o Cipru, za Francijo pa debata o Alžirju. O tem, kaj naj pride in ostane na delovnem sporedu, bodo torej še vroče debate.

Ena najvažnejših in že tradicionalnih točk delovnega sporedu Glavne skupščine pa je splošna razprava, v kateri delegati na začetku zasedanja naznačijo glavne smernice in poglede, ki jih bodo na zasedanju zastopali. To splošno razpravo je letos otvoril z važnim govorom ameriški zunanji minister Foster Dulles.

Dulles obtožuje

V svojih izjavah jih se je Dulles na kratko dotaknil egiptovskega vprašanja, v katerem je bilo ohranjeno spoštovanje mednarodnega prava prav s posredovanjem Združenih narodov. Ti so dosegli umik britanskih, francoskih in izraelskih čet z egiptovskega ozemlja. Na drugi strani pa je prav Egipt nato kršil mednarodno pravo, in sicer s tem, da je na znani način zasegel Sueški prekop. Še hujsko kršitve mednarodnega prava in sploh pravice predstavlja sovjetsko za-rtje madžarskega upora. Dulles je omenil tudi nevezdržno delitev Nemčije.

V glavnem pa je Dulles govoril o dveh trenutno najvažnejših vprašanjih svetovne politike, o položaju na Srednjem vzhodu in o razorožitvi. Obtožil je Sovjetsko zvezo, da skuša zagospodariti nad Srednjim vzhodom, kar naj bi bila osnova za končno in popolno zagospodarvanje nad Evropo, Azijo in Afriko. S tem namenom Sovjetska zveza oborožuje razne države Srednjega vzhoda ter jih ščeva proti sosedom. Ta razvoj je prišel najdelj v primeru Sirije, tako, da je atlantska zaveznica Turčija danes ogrožena z dveh strani, s severa od Sovjetov, z juga pa od Sirije. Sovjeti tako posredno in neposredno kršijo svobodo, nedotakljivost in neodvisnost držav Srednjega vzhoda, in to z dejanji, ki predstavljajo v smislu re-

solucije OZN iz leta 1949 pravi posredni napad.

Ameriški zunanji minister je tudi podčrtal, da je madžarski primer pokazal, da OZN nima dovolj stvarne moči, da bi ustavila napadalca, če se ta postavi izmed zakonov, posebno ne, če je ta napadalec tako močan kot Sovjetska zveza. Zaradi tega so opravičljive in nujne zveze držav ter ukrepi, s katerimi prizadevi poskrbijo za samopomoč ali za kolektivno zavarovanje. Med taka sredstva spadajo na Srednjem vzhodu obrambne pogodbe,

MILOVAN DJILAS pisec knjige „Novi razred“

Recenzijo s krajšo vsebino objavljamo v nadaljevanjih na 3. strani

kot je Bagdedski pakt, in ukrepi, kot sta Trumanova in Eisenhowerjeva doktrina.

Glede razorožitve je Dulles pozval Sovjetsko zvezo, naj se enkrat prouči zahodne razorožitvene predloge, ki so še veljavni, in za katere ni moči verjeti, da bi jih Sovjeti dokončno odklonili. Država, ki ne bo hotela sprejeti dogovora o razorožitvi, je dodal, si bo nakopala velikansko odgovornost. Svobodni narodi so pripravljani veliko tvegati in žrtvovati, da bi se zmanjšala nevarnost atomske in vsake druge vojne. Toda če bodo Sovjeti vztrajali pri svojem odklonilnem stališču do razorožitve, potem bodo pač Združene države morale nadaljevati s proizvodnjo jedrnih orožij. Pri tem ne bodo izpopolnjevale vedno manj radioaktivne velike bombe za masovne povračilne ukrepe, temveč tudi taktična atomska orožja, ki bi jih uporabile v primeru manjših, krajevno omejenih spopadov.

Medtem ko je Dulles govoril mirno in je prepričevalno svaril, je bil govor sovjetskega delegata Gromika, ki je tokrat prvič priletel v Washington z velikim sovjetskim letalom, drugične narave.

Gromiko je predvsem grozil. Svobodnemu svetu je nekako ponudil izbiro: ali naj sprejme sovjetske razorožitvene predloge ali pa bo imel atomsko vojno. Svoje ostre napade na zahodne države pa je pomešal s trditvijo, da je Sovjetska zveza voljna voditi politiko »miroljubne koeksistence«. Ni bilo jasno, kako gre to skupaj. Glavni skupščini je Gromiko predložil tri resolucije. V prvi poziva Glavno skupščino, naj povabi svoje članice, da urejajo medsebojna sporna vprašanja po načelih miroljubne koeksistence. V drugi predlaga prekinitve jedrskih poskusov za dve ali tri leta, vendar zopet brez nadzorstva. V tretji pa zahteva, naj se za pet let ne uporablja atomska orožja.

Tako je bil Gromikov govor velika mešanica nasprotij, in težko je ločiti, kaj je v njem resničnega in kaj je zgolj propaganda.

Spremembe v Siamu

Policija je bila močnejša od vojske

Ze pretekli teden smo poročali o državnem udaru v Siamu, s katerim naj bi vojska preprečila, da bi vlada speljala deželo v vode sovjetske zunanje politike. Eden izmed prvih ukrepov nove vlade, kateri načeljuje maršal Sarit Thanarat, je bil ta, da je deloma razorožila policijo. Značilno je namreč bilo, da vojska v Siamu ni imela oklepnih in padalskih enot, medtem ko jih je policija imela. Tako je bila dejanska moč policije, ki je bila pod notranjim ministrom, večja od moči vojske, čeprav je ta štela 100.000 mož, medtem ko jih je imela policija 40 tisoč. Sedaj pa je nova vlada razpustila policijske oklepne in padalske oddelke ter ukazala, da morajo svojo opremo izročiti vojski.

Značilno za precej zmedene razmere v deželah Daljnega vzhoda je tudi to, da so tako policijo, kot vojsko pravzaprav organizirali in opremili s sodelovanjem in po navesti ameriških strokovnjakov. Toda medtem ko je vojska dobila svetovalce in material od ameriške vojske, so v policiji delovali ameriški svetovalci zasebne ameriške ustanove »Sea Supplies Corporation«, ki so jo učili, kako mora postopati z občinstvom. Ta ustanova seveda v zadnjem času ni vedela, kakšne so skrite namere bivšega notranjega ministra.

Po zadnjih vesteh izgleda, da je sedanje stanje ustvarila nevarnost, da se tudi v Siam vhitotajpo krmeljski zarotniki in da je tudi ta država na sporedu Hruščeva za razširitev komunistične zavojevanosti v Aziji.

Seveda se tudi ne sme vsega tega, kar je v prvih dneh prodrlo do Evrope, popolnoma verjeti, kajti zanimivo je n. pr., da je odstavljeni ministrski predsednik maršal Pibul Songram še na svoji poti skozi Kambodžo izjavil, da ceni in občuduje maršala Thanarata, ki ga je pravzaprav odstavil in spraval v emigracijo.

VESTI z GORISKEGA

Težka borba koroških Slovencev

Avstrijske oblasti ukinjajo dvojezične šole - Samolastne kršitve zakona

Koroški rojaki so letos res dobili slovensko gimnazijo, toda splošen položaj tamkajšnjega slovenskega manjšinskega šolstva je v kljub temu ni bistveno popravil. Prej bi rekli, da se je poslabšal. Sovnistični duh, s katerim skušajo nacionalistično razgreti Avstrijci doseči, da bi to šolstvo ne moglo zažveti in da bi čimprej zamrlo, je aktivnejši kot kdajkoli prej. Posamezniki, društva in ustanove se z organizirano gonjo trudijo, da bi pripravile starše do tega, da bi sami zahtevali, naj se dvojezični pouk ukine.

Prav prve dni tega tedna smo zvedeli za nov, težak incident, ki dokazuje, da so se celo šolske oblasti postavile v odkrito službo tega sovinitva. Upravitelja šole v Pliberku in Zelezni kapli sta namreč zahtevala od šolskih otrok, naj prineso potrdila staršev, s katerimi ti izjavljajo, da se njihovim otrokom ni treba učiti slovensine.

Popolnoma slovenskih šol na Koroškem namreč sploh ne poznajo. Zakon samo določa, da se morajo v mešanih področjih Koroške učiti slovensine vsi otroci, pa naj je njihova materinsčina slovensina ali nemščina, prav tako, kot dobivajo ostali pouk v nemščini zopet vsi otroci. S tem so hoteli po drugi svetovni vojni doseči, da bi se obe na Koroškem živeli narodnostni skupini bolje spoznali, da ne bi živeli duhovno ločeni ena od druge. Zakon, ki to določa, je še vedno v veljavi.

Upravitelja obeh šol, v Pliberku in Zelezni kapli, sta mislila, da z novim letom lahko postopata po novem zakonskem osnutku, ki ga je brez posvetovanja s koroškimi Slovenci pripravila in sprejela dunajska vlada. Ta zakonski osnutek predvideva, da je treba glede dvojezičnega pouka upoštevati voljo staršev. In tako sta oba upravitelja na osnovi dobljenih potrdil, v svojih šolah ukinila pouk slovensine.

Samovoljno in v tem primeru celo protizakonito ravnanje šolskih oblasti je seveda povzročilo med koroškimi Slovenci veliko nezadovoljstvo. Vprašujejo se, kdo je pravzaprav izdal nalog za takšno postopanje ter pozivajo deželne in osrednje državne oblasti, naj poskrbijo, da bo podrejena šolska uprava spoštovala obstoječi zakon.

Kakor poroča agencija »Jugopress«, je pomočnik jugoslovanskega zunanjega ministra, Baebler, v ponedeljek sprejel avstrijskega odpravnika poslov ter mu je izrekel zaskrbljenost jugoslovanske vlade, ker nameriva Avstrija uveljaviti nov zakon, ki bi znatno omejil pravice slovenske in hrvatske manjšine. Po tem za-

konu bi bil pouk slovensine, oziroma hrvaščine prostovoljen, kjer je bil doslej obvezen; tam, kjer je bil prostovoljen, pa bi ga sploh odpravili. Baebler je poslalniku rekel, da bi omenjeni zakon hudo pokvaril dobre sosedske odnose med obema državama.

Nas, ki opazujemo težave koroških Slovencev bolj od daleč, vendar z bratovskim zanimanjem in prizadetostjo, pa čudi, da ravna z narodnimi manjšinami tako tista Avstrija, ki se na drugi strani tako vneto zavzema za pravice svojih sorodnikov v Poledžju.

Seja občinskega sveta v Sovodnjah

V petek zvečer, 20. t. m., se je vršila seja sovodnjanskega občinskega sveta, na kateri so potrdili sklep odbora za nabavo kuriva, za nakup šolskih potrebščin pri tvrdki Lucchesi, ki je stavila najnižjo ceno 53.000 lir, za povisek plače uradnikoma gg. Mazzoliniju in Plesničarju, za najem posojila v znesku 5.600.000 lir za zgraditev otroškega vrta v Rupi in za 3000 lir nagrade šolski postrežnici za čiščenje šolske čitalnice.

Nadalje je obč. svet odobril še sledeče sklepe odbora: pooblastilo konzorciju vodovodov vzhodne Furlanije (CAFO), da sme izvršiti nekatera javna dela po zakonu št. 635 od 29. 7. 1957; oskrba poštnega urada v Sovodnjah, tožba proti

tvrdki Caprara Romanu zaradi poškodbe mosta čez Vipavo v Rubijah, prodaja zemljišča g. Francu Kovicu s Peči s pogojem, da si vknjižbo plača sam, prevzem bolniških stroškov Koncut Brune in Eme, prodaja obč. zemljišča g. Oskarju Melič, dogovor s Kmečko bolniško blagajno za bolniške stroške pri nalezljivih boleznih, prošnja za asfaltiranje glavne ceste skozi Sovodnje in prodaja topol tvrdki Faesite di Faé.

Sklep o dogovoru s tvrdko SAICI za nasaditev topol pa je svet odložil na drugo sejo, ker je naš svetovalec g. Karlo Cernic iz Rupe predlagal, naj nasade izvrši občina sama pomočjo delavskih centrov, da tako prihrani vsi denar. S predlogom so se namreč vsi svetovalci strinjali in ga bodo proučili. Tudi prošnja mesarja g. Rudolfa Pelicono, da bi se mu dodatna trošarina na mесо znižala za 25 odstotkov, so odložili in jo bodo vzeli v pretres enkrat prihodnjé.

V nedeljo praznik grozjda

V nedeljo 29. t. m. bo v Gorici praznik grozjda. Ob 10. uri predp. bo otvoritev razstave v mestnem vrtu, ob 10.30 folklorne predstave na odprtem istotam, ob 11. do 12.30 pa bo igrala godba iz Latisane, ob 16.30 bo pevski koncert skupine SOLVAY iz Tržiča, od 17.30 do 19. ure koncert harmonik skupine ENAL iz Gorice.

NOVICE IZ SLOVENIJE

PRIDELEK SLADKORNE PESE IN SLADKORJA

Po vsej Jugoslaviji so že pobrali vso sladkorno peso, in tovarne so jo že začele predelovati. Letos je bilo posejanih s sladkorno peso 75.000 hektarjev, pridelek pa bo dosegel po vsej verjetnosti 155.000 vagonov ali približno 50.000 več kakor lani. Sladkorno peso bo predelovalo 8 tovarn, ki bi morale dati 190.000 ton sladkorja ali 40.000 ton več kakor lani. Dober pridelek koruze bo pa dal jugoslovanskim tovarnam dovolj surovin za izdelavo škroba, ki bi moral doseči 35.000 ton. Od tega bi izvozili 20.000 ton.

VINSKI VELESEJEM V LJUBLJANI

Pred dnevi so v Ljubljani odprli III. mednarodni sejem vina, katerega se je udeležilo 21 držav, od katerih Svica ne razstavlja vini, ampak vinogradniške stroje. Na vinskem sejmu razstavlja skupno 117 razstavljalcev z več kakor 597 vzorci. Ob otvoritvi tretjega vinskega sejma v Ljubljani so podelili tudi nagradne kolajne. Teh je bilo skupno 97 zlatih, 289 srebrnih in 55 bronastih. Kolajne so bile tako razdeljene: Jugoslavija 34 zlatih, 169 srebrnih in 49 bronastih; Sovjetska zveza 25 zlatih in 30 srebrnih; Španija 10 zlatih in 2 srebrni; Romunija je dobila 8 zlatih, 22 srebrnih in 6 bronastih; Nemčija 7 zlatih in 4 srebrne; Francija 3 zlate in 21 srebrnih itd.

V dneh velesejma se bo vršilo plenarno zasedanje Mednarodnega urada za vino. S tem bo ljubljanski sejem vin še pridobil na važnosti. Na plenarnem zaseda-

nju Mednarodnega urada vin bodo zastopane sledeče države: Argentina, Avstrija, Bolgarija, Češkoslovaška, Čile, Francija, Alžirija, Grčija, Italija, Luksemburg, Madžarska, Maroko, Nizozemska, Portugalska, Svica, Tunizija, Turčija, Sovjetska zveza, Ukrajina, Urugvaj in Jugoslavija. Druge države pa, ki niso članice Mednarodnega urada za vino, bodo prisotne na zasedanju z raznimi opazovalci.

UVAJANJE NOVIH VRST PSENICE

V poizkusih, da bi povečali pridelek pšenice v državi, so začeli v raznih krajih poskusno sejati italijanske in avstrijske vrste pšenice. Za poskus sejejo največ italijansko pšenico, za katero pa je potrebno zelo dobro poznanje sedanje agraristike. Za sedaj hočejo agronomi poskušati najbolj primerne vrste pšenice za jugoslovansko tla, nato pa bi začeli sistematično uvajati nove sorte pšenice. Če bi šlo vse po sreči, bi čez osem let in največ čez deset Jugoslavija lahko krtila svoje potrebe in ne bi bilo več potrebno uvajati žitaric iz tujine. To bi pa lahko dosegli na dveh tretjinah površine, ki je trenutno posejana s pšenico in žitaricami.

JESENSKI ZAGREBSKI VELESEJEM

sedmega septembra so v Zagrebu slovensko otvorili 53. jesenski velesejem. Jugoslovanska podjetja razstavlajo na površini 73.000 kv. metrov približno 5 tisoč raznih izdelkov, ki jih trenutno izdelujejo v Jugoslaviji.

Tuja podjetja razstavlajo na površini 50.000 kv. metrov, povsod tiste izdelke, ki jih Jugoslavija mora uvažati. 27 držav, ki razstavlajo na zagrebškem velesejmu, je postavilo svoje paviljone.

Po končanem velesejmu bodo dogradili Palačo narodov, ki bo pokrivala 10 tisoč kv. metrov.

Z dvema velesejmoma na leto postaja Zagreb eno najvažnejših središč v Evropi za mednarodno trgovino. Predvideva se, da bodo sklenjene v dneh velesejma številne prodaje. Lani so na zagrebškem velesejmu sklenili trgovinske pogodbe v vrednosti 110 milijard dinarjev.

PROIZVODNJA ZLATA

V zletarni in cianizaciji rudnika Bor so v letošnjem juliju proizvedli rekordno mesečno količino zlata. Tega so pridobili 160 kilogramov. Se nikoli v preteklosti niso v tem rudniku pridobili toliko zlata v enem samem mesecu.

„Deseti brat“ na odru v Števerjanu

V nedeljo 22. t. m. je gostoval v Števerjanu tržaški »Slovenski oder«, kjer je nastopil z Govekarjevimi »Desetim bratom« pod režijo g. prof. Jožeta Peterlina. Predstava je popolnoma uspešna in tudi udeležba je bila prav dobra. Zlasti je razveseljivo, da je igri prisostvovalo lepo število mladine, ki ji je narodna igra zelo ugajala in jo, upamo, tudi v marsičem počula.

Tudi iz drugih krajev dežele, zlasti iz Gorice, je prihitelo v Števerjan precejšnje število gledalcev.

Vsi igralci so se odlično izkazali, toda najodličnejši je bil Krjavelj, ki je popolnoma zadel in pomembno predstavil tip in odraz Krjavljeve osebnosti v tej navidezno preprosti, toda precej težki igri.

Uspeh te predstave kaže, da so narodne igre med našim ljudstvom še vedno zelo priljubljene in da jih je treba igrati prej ko kakoli ljudstvu težko razumljivo umetnino.

Mednarodno srečanje odbojkarjev

Pretekli teden, v petek, soboto in nedeljo, 20., 21. in 22. t. m., so v Gorici igrali odbojko nemška skupina Kartak, jugoslovanska Svoboda iz Ljubljane in goriški Unione Ginnastica Goriziana ter SAFOG.

Slovinci iz Ljubljane so se izkazali prav dobro, toda zaradi točk, ki so jih posamezne skupine dosegle, so v končnem izidu dosegli tretje mesto. Prvo je odnesla Unione Ginnastica Goriziana, drugo nemška skupina Kartak, tretje ljubljanska Svoboda in četrto goriški SAFOG.

SMRTNA KOSA

V Novi Gorici (Jugoslavija) je v soboto 21. t. m. umrl v 55. letu starosti g. Marij Bratuž, učitelj, brat g. Rudija Bratuža. — Preostlim sorodnikom naše sozlatje.

V Kojsem v Brdih (Jugosl.) je pretekli teden umrl tamkajšnji duhovnik, župnik Edko Ferjančič, rodom iz Vipave. Bil je zelo vnet za Titovo stvar in je nekako upal postati goriški škof, morda zato, ker je menil, da bodo škofo nastavljal Titove oblasti. »Primorski dnevniki« ga slavi kot vres pravega ljudskega duhovnika.

Pri okraševanju cerkve za birmo je nesrečno padel in si prebil črepinjo ter na tem umrl.

In ker smo že pri teh žalostnih poročilih, nam omenimo še smrt duhovnika Ivana Lenardiča, župnika v Kozbani v Brdih (Jugosl.) pred nekaj tedni. Bil je briški rojak in vseskozi zelo dober človek in duhovnik. Zivel je skromno in je vsakemu, ki ga je prosil, rad pomagal in dobro svetoval.

Čudna protislovja „pravičnikov“

V sredo 25. t. m. se je »Piccolov« zadržal proti »Demokraciji« zaradi njenega članka »V zasmeh zasebni pravici od 13. t. m.«, v katerem je izrekel svojo kritiko glede sporazuma, ki ga je italijanska vlada sklenila s Titovo o zavezi pokojnih bivših italijanskih državljani, ki so po mirovni pogodbi postali jugoslovanski državljani. V članku je zapisano, da se je italijanska vlada prenašala, ko je s Titom sporazum podpisala, kajti jugoslovanska vlada plačuje zelo nizke pokojnine ali pa jih sploh ne plačuje. Zato je bil sporazum kot tak, po mnenju »Demokracije«, sklenjen v zasmeh zasebni pravici. Italija pa, da bi bila morala zahtevati od jugoslovanske strani jamstvo, da bodo vsi upravičenci do pokojnine to tudi dejanski prejeli.

Zaradi vsega tega se je naš članek vtihotapil »Piccolovim« dopisnikom v oči, češ, da Italija ne sme in ne more posegati v notranje zadeve sosedne države. To njegovo izvajanje je seveda popolnoma melogično in tudi brez vsake podlage zdrave in stvarne polemike. Takemu »Piccolovemu« revnemu izvajanju bi lahko odgovorili samo to: zakaj pa si on dovoljuje kritizirati tako italijansko, kakor tudi jugoslovansko vladno politiko v čisto notranjih jugoslovanskih zadevah? Našteli bi mu lahko sto in sto primerov,

pa se z glasilom, ki logike in stvarnosti ne pozna, raje ne spuščamo v tovrstno dokazovanje.

Smo in ostanemu na stališču, da je rimska vlada ravnala neumestno, ko je z beograjsko sklenila omenjeni sporazum. Naše stališče pa podpirajo v nebo vpjoiči primeri upravičencev do pokojnine, ki dejansko umirajo od lakote. Tako vemo za bivše karabinjerje, ki so v boju izgubili svoje ude; za vdove italijanskih visokih častnikov; za ostlepe v vojni itd., ki so postali jugoslovanski državljani in ki ne prejemaajo ali pa prejemaajo sramotno nizko pokojnino, recimo dva do šest tisoč dinarjev, namesto 50 do 70, kot jih v enakih primerih uživajo italijanski državljani.

Iz sočutja do teh revežen smo in bomo kritizirali take mednarodne sporazume, ker prizadevajo za škodljivo zasebnim koristim tudi vojnih žrtev.

Nenehni naval beguncev iz Titovine

Na goriško področje prihaja še vedno veliko število beguncev iz Titovine: Srbov, Hrvatov in Slovencev.

V večini primerov gre za mlade ljudi. Pribežniki izjavljajo, da se bojé boljše živna in vojne. V prvem primeru zato, ker Tito zopet ljubimkuje z Moskvo, v drugem pa, ker se jim zdi svetovni politični položaj, z ozirom na mrlišno neglico v oboževanju, zelo napet in nevaren za izbruh vojne.

Kaj čuden način prehoda čez mejo sta izbrala dva Jugoslovana: dala sta se zapreti v hladilni železniški voz (nekako ledenico) in tako odšla na mej. S seboj sta vzela precej alkohole pijače, da bi mrzloti leže prenašala. Tako sta se vozila šest dni in šele v Bruslju (Belgija), ko sta vsa onemogla rahlo trkala na stene voza, so jima odprli in ju rešili smrti.

20 milijonov lir za doberdobski vodovod

Vodstvo Konzorcija vodovodov vzhodne Furlanije je te dni objavilo vest, da je predložilo pristojnemu ministristvu prošnjo za 115 milijonov lir podpore, od katerih bi prišlo 20 milijonov v poštev za obnovitev doberdobskega vodovoda.

Zaključni izpiti na strokovni šoli

V jesenskem roku so na strokovni šoli napravili zaključni izpit sledeči: Bensa Darko, Brisco Vladimir, Codermaz Walter, Pregelj Sergij in Visintin Sidonija.

Nestrepneži in kršitelji?

Kakor poročamo na drugem mestu, se je pretekli teden vršila v Gorici v prostorih »Unione Ginnastica Goriziana« mednarodna tekma odbojkarjev, katere se je, povabljena, udeležila tudi ljubljanska skupina SVOBODA. To pa je dalo močno na živce neznamni določeni skupini nemirnežev, sejalcev razdora in mržnje, ki so razširili »posebne lističe« s pozivom, naj se italijanska publika ne udeleži tekme zaradi prisotnosti slovenske skupine v dneh desete obletnice druge osvoboditve Gorice.

»Messaggero Veneto« je seveda pridno poročal o ogorčenju mešanov nad gostovanjem slovenske skupine in zahteval, da se jugoslovanska zastava ne sme izobesiti, poleg tega, da Italijani morajo tekmo bojkotirati, saj bo itak udeležba slovensko govorečega ljudstva naravnost velikanska »imponente«, da rabimo nje-

Propustnica je javni dokument

Policija je odkrila slučaje potvornite propustnice za kretanje v obmejnem pasu. Nekateri so namreč v že porabljeno propustnico vtaknili »ste iz druge še veljavne in tako odhajali čez mejo. Policija jih je zaradi tega prijavila sodišču, ker so potvornili javni dokument in še zaradi protizakonitega prehoda čez mejo.

GOSPODARSTVO

TRGATEV — Zopet se bliža čas, ki je za našega kmeta najlepši v letu. In ne samo za kmeta, vsi tako radi odhajamo k znanec in sorodnikom na trgatve. Veselo se razlega po naših briških brajdah in kraških vinogradih lepa pesem ob trgatvi. Vse je tako veselo in razigrano: saj se pobira sladko grozjdje, ki nam daje božjo kapljico. In če je letina dobra, je veselje dvojno. Težko pa je kmetu, če so mu toča ali druge nezdode prikrasale pridelek. Letos je nekaterim slana celo popolnoma uničila pridelek. In kmet se tolaži s prihodnostjo, ki bo bolj naklonjena...

Trgali bomo. V ta namen moramo dobro pripraviti najprej sode. Če je še kakej popravi potrebno in nismo tega prej opravili, uredimo to čimprej. Vso vinski posodo dobro operimo najprej z dvaodstotno sodovo vodo in potem s čisto vodo. Paziti moramo, da nimajo sodi duha po plesnobi ali kakorkoli neprijeten duh, kakor tudi, da niso gremočni, kar bi pomenilo, da so kisli. Tudi stiskalnico dobro operimo in prepleksajmo pod z belim lakom, ker bi sicer čisto železo utegnlo kvarno vplivati na mošt odnosa no vino.

Ko smo vse pripravili v kleti, bomo pričeli a trgatvijo. Seveda bo pričetek odvilen od dozoritve grozjda in ne od tega, ali smo že ali še nismo pripravili vse potrebno za trgatve. Kdaj je grozjdje dozorelo? Z moštno mero od časa do časa merimo sladkor grozjda. Najbolj enostavno pa je opazovanje grozdov samih. Ko pecelj pričneja leseneti, je znak, da je grozjdje dozorelo. Tudi listi na trti ali vsaj na nekaterih trtah ob dozoritvi grozjda spremenijo barvo. Trgatve samo je vršiti ob suhih, sončnih dneh, ker bo tako grozjdje dalo več sladkorja. Seveda so tudi pri tem neizogibne izjeme, ko nam vreme ni naklonjeno.

Da ohranimo v bodoče vino zdravo, moramo paziti, da mošt popolnoma povre. V ta namen dodamo moštu 20-30 gr

amonijevega sulfata ali 10 gr bisulfita, Sode napolnimo do kakih deset cm pod vrhom in jih nato zamašimo s kiselimi vahami. V kleti, kjer mošt vre, mora biti od 18 do 20 stopinj C toplote. Ako te toplote ni, moramo v kleti zakuriti, pri tem pa moramo paziti, da ne uheja dim, ki bi nam vino pokvaril. Nekateri si pomagajo tudi s tem, da prinesejo moštu, ki je počasni pričinja vreti, gotov odstotek mošta, ki so ga segreli na 60 stopinj C. Mošt v začetku burno vre, nato pa vedno manj in končno le še šumi. Le mošt, ki bo z vretjem popolnoma predelal ves sladkor v alkohol, nam nudi zdravo in okusno vino. V kleti, kjer mošt vre, ne sme biti nad 22 stopinj C toplote.

NA NJIVI — Pričeli bomo s spravljanjem koruze. Zlasti na njivah, kamor mislimo posejati pšenico, bomo pobiteli s tem delom. Če opazimo na koruzi koruzno smet, to so črne kepe, moramo to previdno pobrati in sežgati, da obvarujemo zemljo pred nadaljnjo okužitvijo.

Kdor je posejal repo, naj skrbi, da bo čista plevela in primerno razredčena, ker le taka repa bo dovolj debela. Ob primernem vrenemu lahko poljemo po repišču gnojnico, sicer pa tudi kako dušičnato gnojilo, kakor je apneni nitrat ali čilski soliter.

Pospravljamo otavo in deteljo. Zlasti kdor predvideva pomanjkanje krme, naj skrbi sedaj, da pobere prav vse, kar služi v ta namen.

NOVI NASADI — Znano je iz izkušnje, da če izkopljemo zemljo za nove vinograde ali sadovnjake v jeseni oziroma v septembru ali oktobru, pridobimo celo leto v rašči in rodilnosti. Zakaj? Da se korenine v zemlji dobro razvijajo, morajo imeti rahlo in zdrobljeno zemljo. Če torej sedaj zemljo prekopljemo ali prerijemo s traktorjem ter nato pozimi parkrat zopet zrahljamo po vrhu, se bo zemlja zdrobila in otasila rahla. Sadimo lahko že v decembru pred mrazom ali pa godaj spomladi.

Naskok na Južni tečaj

Prvič se je v zgodovini človeštva posrečilo majhni skupini ameriških raziskovalcev preživeti v neposredni bližini Južnega tečaja dolgo antarktično polarno noč. Tudi najmodernejši tehnični pripomočki še vedno ne morejo povsem ukrotiti nevarnosti ledene puščave. Mraz doseže tudi po 70 stopinj C pod ničlo.

Osamljeno ameriško taborišče je zasidrano na 3000 metrov visoki sneženi in ledeni planoti. Čez njo divjajo najstrašnejši orkani sveta. Vsak nepremišljen korak in vsako lahkomišelnost dejanje pomeni v takih okoliščinah gotovo smrt.

Ze nekaj mesecev presedačo može v samotni ledeni mrzli polarni noči. Edina njihova povezava z zunanjim svetom je kratkovalovna radijska postaja. Vendar je tudi ta zveza zelo pogosto pretrgana zaradi magnetičnih viharjev. Orjaške sončne erupcije, ki jih naši zvezdoslovci lovijo z daljnogledi in jim pravijo »sončne pege«, povzročajo težke motnje v radijskih oddajah. Za začasne prebivalce na Južnem tečaju pomeni to popolno izolacijo od zunanjega sveta. To se bo dogajalo tudi še v bodočnosti, kajti mednarodno geofizično leto so zavestno določili v razdobje povečanega delovanja sončnih peg. Učenjaki bi želeli izvedeti, v kakšnem obsegu vpliva sonce na vremenske spremembe in kako prihaja do magnetičnih motenj v atmosferi.

Ze sama gradnja taborišča, ki nosi znanstveno ime »Južni tečajna postaja Mednarodnega geofizičnega leta Amundsen-Scotta«, je bila drzno dejanje. Ze pred tremi leti so Združene države pripravile številno floto letal, prevoznih in oskrbnih ladij, cistern in ledolomcev. Leta 1954 je odplul prvi ledolomec »Atka« na polnoizvedovalno vožnjo v Antarktiko. V Amundsenovem zalivu se mu je pokvarilo krmilo. Vseh šest Dieslovih motorjev z 12.000 konjskimi silami je bilo brez moči proti ledu. S pomočjo helikopterjev se je le posrežilo zaslediti odprto gaz in nadaljevati s plovbo.

Stevilni parniki so odpluli iz Nove Zelandije, da so zagotovili prelete težkim prevoznim letalom, ki so stalno oskrbovala taborišče. Čeprav ni šlo za vojaško operacijo, so pri tej pripravljalni odpravi poleg nekaj znanstvenikov sodelovali pripadniki vojne mornarice in letalstva. Samo vojski namreč razpolagajo s potrebno opremo in izkušnjami ter osebjem. Odprava se je zasedrala v morju Ross. Sedaj pa so morali misliti na to, kako bodo na antarktični obali uredili zasilno letališče. To so storili približno 1400 km od Južnega tečaja.

Z letališča so oskrbovali taborišče najprej tako, da so letala s padali odmetavala vse potrebščine taborišču. Prevozna letala Globemaster so skupno odvrkla 760 ton raznega blaga. Končno so tudi v sami bližini taborišča splanirali primerno površino, kjer so pristajala letala. Nastajale pa so nove težave. Takoj po pristanku so sanišča zamrznila in jih je bilo treba pred vzletom staliti. Odlet letal je bil mogoč le s pomočjo dodatnih turbin. Zrak je namreč tej višini tako redek, da propelerji ne morejo razvijati potrebne sile za vzpon. Zato postavljajo pod trup letala steklenice »Jetox«, ki vsebuje vsaka po 77 litrov komprimiranega olja. Ko steklenice zažgejo, proizvajajo tako močan pritisk na letalo, da se lahko dvigne.

Ko bo v oktobru napočela antarktična pomlad, bodo hrabri može polarnega taborišča, kakor tudi številni drugi znanstveniki, ki so raztreseni po ostalih znanstvenih postajah, prosto zadihali. Dolga noč in velik mraz se bosta za nekaj mesecev umaknila, in letala z vsemi mogočimi potrebščinami se bodo spet pojavila. Do tega časa pa bo treba vzdržati še šest tednov.

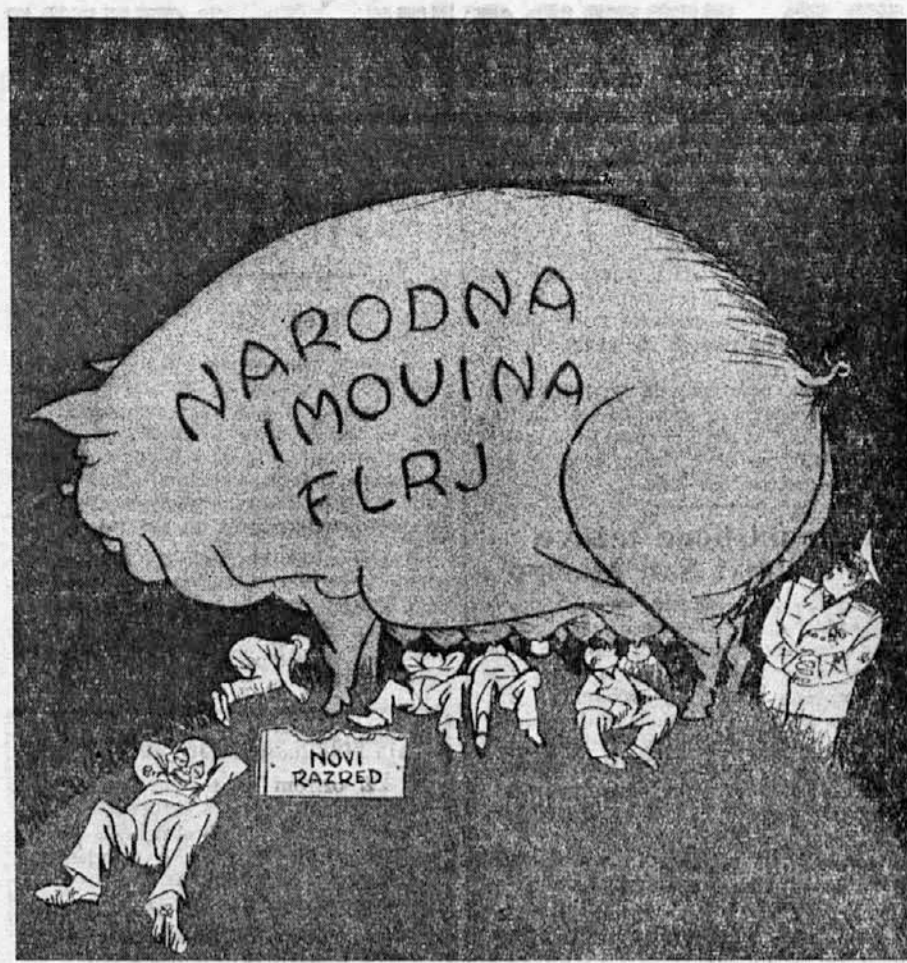
Možje v Antarktiki so sami prostovolj-

ci, ki so že doma približno vedeli, kaj jih čaka. Izbirali so jih med tisoči n tisoč ponudnikov. Biti morajo bistri, telesno krepki in kipeji morajo mladega zdravja. Južnotečajna ameriška postaja je opremljena z vsemi mogočimi udobnostmi, da bi tako osemnajstotični ustvarila znosno življenje in jim omogočila kljub vsem vremenskim zoprnostim učinkovito znanstveno delovanje. Domovi so zgrajeni iz aluminija in steklenih plošč. Na zunaj so oranžasto pobarvani. Čo se razprostrejo sončni žarki čez neznanske ledene puščave, ustvarja barva domov drastične kontraste s svetlomodrim nebom.

Najtežje vprašanje — pa čeprav to izgleda neverjetno — je bilo v začetku preskrba z vodo. Seveda je treba pridobivati vodo s taljenjem snega. Talilnih naprav pa ni bilo mogoče kuriti, ker strahoten mraz posadki ni dovoljeval, da tudi samo za kratek čas zapuščata bivališča. Zato so izkopali rudarski rov v večem led in iz njega pridobivajo pod snegom »ledeno rudo« za pridobivanje vode.

Velika antarktična celina je skoraj dvakrat tako velika kot znaša površina Združenih držav. V podrobnostih pa je še neraziskana. Danes pa znanost ve, da vpliva na svetovne vremenske spremembe. Stevilne vremensolovske postaje vršijo v tem času natančna sistematična merjenja južnotečajnih vremenskih sprememb. Glavna naloga meteorologov v Mednarodnem geofizičnem letu je v tem, da raziščejo veliko kroženje zemeljske atmosfere. Vremenolovci bi radi zvedeli, kakšna prostorna gibanja potekajo v zračni oblogi zemlje, kako se usmerjajo in v kakšnih časovnih razdobjih. Posebno občutljivo praznino v svetovnem vremenskem omrežju je do sedaj predstavljala prav Antarktika.

Na ledeni celini in sosednjem otočju

posluje sedaj nad 50 vremenskih opazovalnic. Glazilologi, raziskovalci ledenikov, se predvsem zanimajo za merjenja debelosti ledenih plasti, kakor tudi za odtajanje ledenikov. Ze nekaj desetletij opazujejo po raznih predelih naše zemlje, da se ledeniki umikajo. To velja tudi za Alpe. Očitno je postalo podnebje v teh

predelih toplejše. Kaj pa bi se zgodilo, če bi se tudi Južni tečaj polagoma segrel? Če bi se južnotečajna čepica stalila, bi se po cenitvah ameriških znanstvenikov morská gladina oceanov dvignila za polnih 13 metrov. Veliki predeli Nizozemske bi bili poplavljeni in številna tržaška prtilična stanovanja bi bila pod vodo.

Iz življenja ljudskih demokratij

Nekaj o spretnih prodajalcih kravat

Stoletja so vzhodnoevropski narodi navajeni političnega zatiranja, stoletja pa tudi poznajo in izpopolnjujejo narodna izročila upora proti zatiralcem. Posebno velja to za slovanske narode. Medtem ko so Poljaki postavljali v preteklosti romantične junake proti narodnemu zatiranju, je postal simbol upora na Češkem debelušni rezervist avstrijske armade pod imenom »Dobri vojak Svejk« v romanu Jaroslava Haška. Svejkova vera je vsebovana v enem samem stavku: »Dobri vojak Svejk veruje v Boga, ki dopušta, da rastejo puške, pa tudi v koruzo, kamor se puške mečejo.«

Približno tak tip bo tisti »Svejk«, ki mu bo sodilo v teh dneh prasko ljudskodemokratske sodišče.

Ta novi Svejk se imenuje Jiri Skopal in je bil vse do leta 1948 srečen lastnik velike tekstilne tovarne v zlati Pragi. Ko so njegov obrat socializirali, je živel naslednje dve leti od prodaje skrbno prikrihiti izdelkov, nato pa je našel zaposelnje v neki tekstilni zadrugi.

Tu je srečal vrsto sposobnih predelavcev in knjigovodij, ki so bili nekdanji podjetniki, tovarniški ravnatelji ali trgovci. Vsi ti ljudje so se zavedali, da kravljuje na Hradčanih železna pest kremeljskih gospodarjev; vsi pa so se tudi znali prilagoditi prehodnemu viharju.

Po komunističnem državnem udaru leta 1948 češki Svejkji niso odhajali v podzemlje, pač pa so poskušali — kot v času Hitlerjevega potektorata, ki so mu dejali »pro tentokrata« — zaenkrat preživeti komunistično diktaturo kolikor le mogoče brez večjih življenjskih nevarnosti.

Ko so n. pr. prispela prva poročila o ameriških pralnih strojih v deželo, so si češki kleparji preskrbeli po najrazličnejših skrivnostnih poteh prospekte o teh strojih. Doma so se nato v prostem času zabavali s pralnimi stroji po ameriških modelih. Cvetela trgovina, ki se je bohotno razvila — že kmalu je vsaka gospodinja hotela imeti svoj pralni stroj —, je prisilila državo leta 1955, da je morala zakonito dovoliti izdelavo pralnih strojev. Danes je na Češkem več takih gospodinskih naprav kot pa v sosedni demokratični Avstriji.

Po vsej Češki klije in brsti na pol zakonita zasebna pobuda nekdanjih tovarnarjev, obrtnikov ali rokodelcev. Njihovi najboljši odjemalci — tako se pritožuje partijsko glasilo »Rude Pravos« — so prav državni obrti, kajti zasebna trgovina oskrbuje zahtevane dobrine hitreje in bolj za gotovo. »Samo v zadnjih šestih mesecih je zaplenila tajna policija pri nekdanjih kapitalistih zlata in deviz v vrednosti 4,8 milijonov kron, to je nad 400 milijonov lir.« Tako se pritožuje komunistično glasilo.

Skopal in njegovi kolegi pri Praški tekstilni zadrugi so že leta 1952 pričeli z izdelavo oblačil iz gabardina, ki je bil tedaj namenjen samo za uniforme. Za civilno uporabo so takrat uporabljali samo loden. Uspeh je bil tako velik, da so že nekaj let priče tudi državne tovarne izdelovati gabardinske plašče za civilno prebivalstvo.

Med tem časom si je Skopal pripravil toliko denarja, da je lahko prišel misliti na lastno proizvodnjo. Čez dan je delal v zadrugi, zvečer pa je vodil lastno krojačnico s številnimi delavkami. Skopal je

točno poznal želje svojih odjemalcev. Prebujena češka in slovaška mladina je zahtevala kravate po ameriških vzorcih. Na Češkoslovaškem so kravate z natisnjenimi ameriški jezdec in na pol oblečeni dekleti žele bogato letino po vsej deželi.

Kmalu pa je vedno nališpani gizdalinski notranji minister Barak ugotovil, da je vsa mladina opremljena s pisanimi kravata in šali. Ministra je zgrabila zavist in mu podžgala maščevanje. Tajna policija je prišla že kmalu Skopalu na sled. Istočasno so zaprli v Bratislavi Josipa Kodla, ki je imel delavnico modnih čevljev in aktovk. Te proizvode so prodajale državne trgovine.

Komunistični policijski minister je grmel: »Naša podjetja so prevzela celo vrsto bivših lastnikov veletrgovin, tovarn in ostalih obratov. Ti ljudje se trudijo, kako bi naše gospodarstvo oskodovali. Gre za premissljene, obsirne in rafinirane tatvine.«

Glasilo komunistične partije pa je še podčrtalo: »Res je, teknično so ti nekdanji, ki jih je država oblekla z novimi monter-skimi tutami, da sedaj po tovarnah zaposljujejo delavstvo. Ne smemo jih podcenjevati! So prebrisani in vedo, kaj hočejo. Stalni napredek socialistične demokracije je — kot izgleda — izredno ugoden za njihovo delavnost.«

Prav to priznanje komunističnega lista dokazuje, da so komunistične oblasti v precepu. »Pobude brezštevilnih Skopalov po vsej deželi nudijo vendar vsaj neznatne možnosti, da je življenje pod komunističnim jarmom znojnije. To je morda celo tista varovalka, ki vsaj zavira, če že ne more preprečiti upora.«

POD ČRTO

Izvlački iz knjige Milovana Djilasa „Novi razred“

I.

Nekaj uvodnih ugotovitev

Knjiga »Novi razred«, ki jo je v ječi napisal Milovan Djilas, spada nedvomno med najpomembnejša politična dela sodobnosti. V naslednjih člankih bomo poskušali razčleniti komunistično in njegove razvojne stopnje tako, kakor jih ocenjuje Djilas, ter seznaniti naše čitatelje z izbranimi citati Djilasove knjige.

V samem uvodu zagotavlja Djilas, da je napisal vsa ta spoznanja in zaključke povsem ločeno od trenutnega lastnega položaja, v katerem so ga pognale višje sile. Gre mu torej za nepristransko razčlenjenje tistega zgodovinskega fenomena, ki se imenuje komunistična. Kljub temu ni mogoče prezreti osebnosti pisca. Njegova usoda tvori nenapisani del njegovih prikazovanj. Je to nekaj skupek izkušenj, ki so mu služile za temelj analize. Djilas je živa ilustracija; iz njega diha moč nedvomnega prepričanja.

Preobrat

»V življenju sem prešel vso pot, ki je odprta komunistu, od najnižje do najvišje stopnje hierarhije.«

Ze sama ta izpoved je izredna. Mož na sami konici svojega življenjskega vzpona, v posesti oblasti in privilegijev odvrača oblast in privilegije samo zaradi prepričanja in v polni zavesti, da ne bo ostalo le pri odgovorih, pač pa, da mu bo njegova odločitev prizadela najgloblje ponižanje. Tak moč vzbuja v sedanjih časih resnično občudovanje. Milovan Djilas, nekdanji podpredsednik vlade, pred-

sednik Narodne skupščine, član Politbiroja in vodilni komunistični doktrinir Titove Jugoslavije, sedi v zaporu kot kaznjenc št. 6880.

»Odkrnil sem se postopoma in zavestno, ko sem se dokopal do spoznanj in zaključkov, ki jih vsebuje to delo.«

Mnogim so še v spominu članki, ki jih je Djilas pisal v slavo Sovjetije in boljševiške partije. Dobro desetletje je od tega. Tedaj pa je prišel preobrat, prelom Titove Jugoslavije s Kominformom leta 1948. Zadržanje Titove Jugoslavije je bilo najprej neodločeno, le »Primorski dnevniki« se je zaletel in zaploskal Stalinu. Ko pa so ostale kremeljske podložnice pričele z divjo propagandno ofenzivo in z rožljanjem orožja na jugoslovanskih mejah, so titovci prešli v protinapad. Jugoslovanski »teoretiki« so s sklicevanjem na Marxa, Engelsa in Lenina nenadoma odkrili, da je Sovjetija utelešena reakcija, najnesramnejša imperialistična velesila, da se je v njenem socialnem ustroju vgnezdila »nova kasta«, kasta birokratov. Da je ta kasta »novi razred«, takega zatrevanja so se izogibali, kajti bistvo razreda je zasebna lastnina, in to so v Sovjetiji vsekakor odpravili.

V tem obdobju je stal Milovan Djilas v prvih vrstah. Spadal je med tiste, ki so zastopali misel, da je tudi v socialistični državi nujno potrebno svobodno gospodarsko tekmovanje. Zagotavljal je, da je zmota, da bi s prevzemom oblasti s strani proletariata in z gradnjo socializma morala izginiti vsa družbena nasprotja. Pozival je pesnike, umetnike, naj ta nasprotja izsledijo in jih brezobzirno pobijajo.

V tem času je Tito proglasil preobrazbo svoje komunistične partije v »Zvezo komunistov Jugoslavije«. Na zagrebškem partijskem kongresu leta 1952 je izgledalo, da se bo dekretirala v Titovi Jugoslaviji še ena politična sila s socialdemo-

kratičnimi ostanki na čelu in da bo zavladala vsaj na videz nekaka »ljudska fronta«. Takrat so Titovi emisarji tudi skrbno iskali stike z »Drugim internacionalok. O tem pravi Djilas v svoji knjigi:

»Medtem ko me je resničnost sodobnega komunizma v naraščajočem obsegu odvajala od komunizma, sem se približeval zamisli demokratskega socializma.«

Djilas je v resnici pričel v uradnem glasilu partije, v »Borbis«, z vrsto člankov na novo oblikovati vlogo komunistov. Ti naj bi ne uživali nobenih privilegijev in ne bi smeli imeti nobenih posebnih pravic na upravna in državna mesta. Zdrženji naj bi bili v zvezi svobodnih posameznikov v odprti duhovni in moralni tekmi in naj bi s svojim vzglednim življenjem in osebnimi napori doprinesli k ustvaritvi nove in srečnejše družbe v bodočnosti. Dobro leto za tem, januarja 1954, so Djilasa izključili iz Politbiroja in mu odvzeli vse partijske in državne časti.

Črnogorska kri

V tem času so se v mislih in v srcu mladega Črnogorca porodila popolnoma nova spoznanja in zasidrala popolnoma nova prepričanja. V nekem delu svoje knjige govori Djilas o nasilju nad duhom, ki je neprimerno huje od telesnega nasilja. Ali — tako pravi — nobena despotija sveta ne more človeku preprečiti, da misli in da stremi, kako bi te svoje misli tudi izrazil. To je moč človeka proti nasilju. To moč je Djilas pokazal. Svojo knjigo je iztihotopil v tujino naravnost iz ječe. In prav tako je iz ječe naročil, naj knjigo natisnejo, ne glede na posledice, ki bi mu jih prinesla objava.

En sam moč proti največjemu nasilju svetovne zgodovine! Samo poznavalec razmer bi mogel oceniti, kaj pomeni tako zadržanje. Ali Djilas je Črnogorec.

Pripada narodu, ki se je sto in stoletja — največkrat osamljen — boril proti turskim zatiralcem. Djilas pripada narodu, ki je pred dobrim stoletjem svoj največji ponos, edino tiskarno v deželi, ki jo je postavil veliki pesnik, vladar in škof Peter Petrović Njegoš, preliil v topovske krogle. Te naj bi branile črnogorsko svobodo. S tiskarskim svinčevom se je tudi današnji Črnogorec, Milovan Djilas, postavil po robu komunistični tiraniji.

Najprej jo je zagrabil tam, kjer je najbolj občutljiva: na ideologiji, ki so jo dvignili na raven dogme. Djilas se zaveda — česar na Zahodu največkrat ne vedo —, da popisovanje komunistične stvarnosti in lažnosti ustroja mnogo ne zaležejo, pač pa, da velja zagrabiti samo ideologijo in jo z dokazi zničati. Če pade ideologija, potem smo strgali masko z obraza strahovlade. Tako se nam obraz pokaže tak, kakršen v resnici tudi je, kot strahovlada novega razreda. Djilasova knjiga predstavlja poizkus spoznati zgodovinski zakon, po katerem je komunistični nastopil in po katerem mora spet v pozabo.

Kaj pravi Djilas? Izlušček Djilasovih zamisli

Izvori

Marx si niti ni domišljal, da bi postavljala neko vrsto samostojnega modroslovnega ustroja ali nazorno zgrajeno miselnost. Marx je enostavno beležil gotove težnje svojega časa ter izvajal iz njih določene zaključke. Marx ni bil toliko znanstvenik, kolikor sociolog; napačno je torej govoriti o marksizmu kot znanstvenem delu. Prav malo njegovih zamisli se je uveljavilo v sovjetskem komunizmu, razen bednega preostanka, ki služi za utrditve oblasti in za opravičilo trinitstva. Marx se je zavedel, da napredek ni

Pismo komerkoli

Ime mi je Lala. Hodim v šolo in imam mamo in očeta. Mamica in jaz sva zelo lepi in zanimivi. Ko stopava po cesti, se vse obrača za nama. Očka tega ne razume. Pravi, da se ljudje ozirajo za nama zato, ker sva kot dve strašili. Moj očka je zavaljen kot nilski konj. Razlika je samo v tem, da sedi nilski konj v vodi, moj očka pa v pisarni.

Mamica mi pravi, da sem elegantna, in zato imam vedno polno novih, pozornost vzbujajočih oblač. Mama tudi zatrjuje, da sem zelo nadarjena. Ker pa so učitelji nenehno nadarjeni, imam cel kup slabih spričeval.

Pred kratkim se je nekaj zgodilo. Pa nič takega, kakršne so po navadi šolske zgodbe. Bilo je zaradi traku, ki mi ga je mama pritrčila na glavi. Bil je to velik, neznansko širok in kričav, prekrasen trak; ves razred je pri aritmetiki, namesto na tablo, kjer so se belile naloge, zija v moj trak!

Ana Afanasevna je bila grozno nevoščljiva. Med odmorom me je poklicala v zbornico in me ozmerjala, da šola ni pustna prireditve, da moram trak odstraniti in sploh prihajati v šolo skromnejše oblečena in da tako rada poudarjam svojo prisotnost. Pa sem ji odgovorila: »Sem pač lepa, in lepota se sama poudarja!«

Ana Afanasevna se je grozno našopirila in dejala, da se ni treba postavljati s kričečimi trakovi, pač pa z odličnimi spričevali. Vpraševala me je tudi, kjer dela moja mama. Moja mama pa ne dela nikjer, ker pri nas dela očka, in mama nima časa, da bi delala.

Po šoli sem mami vse povedala o traku in o Ani Afanasevni. Mama mi je dejala, da nisem prav nič pameten in genialen otrok. Ko sem danes prišla v šolo, so vsi otroci stali ob tabli in se glasno smejali. Pogledala sem tja in se morala prav tako glasno zasmejati. Na tabli je bila narisana smešna pupa, vsa prekrita s trakovi kot papiga. Otroci pa so mi dejali: »Zakaj se smeješ? Saj to si vendar tika! Nato sem jim rekla: »Norci in zbežale domov.«

Po šoli je prišla k nam Ana Afanasevna. Z mamo sta se pogovarjali v sosedni sobi. Čeprav sem prisluškovala, nisem v začetku ničesar razumela o čem sta sta govorili. Potem pa je mama pričela kričati: »Jaz samo pazim na otroka! Nesramni ste! Vsej šoli bom izpraskala oči!«

Ana Afanasevna je jezna odšla, in jaz sem ji za hrbot pokazala jezik. Potem je prišel očka domov in je izvedel vse. Strašno je bil jezen in dejal, da morava, takoj k Ani Afanasevni in jo prositi odpuščanja. Nato je pričela mama jokati in zatem se je zjokal še očka. Potem je očka dobil srčni napad, mama pa histerijo. Pričela je grozovito vreščati in se vrgla na zofa, ne na tla, ker je pod trd, zofa pa mehka. Očka je zakričal: »Hudič naj vzame še tako življenje! in je odšel. Tako je skočila mama pokopci in zajokala: »Oh ljubeček, tebe in mene je razžalilo!«

Potem je telefonirala, jokala v slušalko, se napudrala, ogledovala v zrcalu in odšla. Sama sem ostala doma in se igrala »mamica«. Pokropila sem se s parfumom »Krimska roža« in si pomerjala marmične klobuke. Potem sem se zabavala z zrcalom, ko da bi to ne bila jaz in zrcalo, pač pa mama in njena šivilja. Najprej je bilo vse zelo prijetno, potem pa zelo dolgočasno.

Kaj naj bi počela? Tako sama sem bila, vsi so mi zavajali, samo mama me ima rada, sem razmišljala. Ogledovala sem se po sobi, pa nise našla ničesar zanimivega.

Usleda sem se za očkovo mizo in pričela pisati to pismo. Samo ne vem, komu bi ga poslala, ko vendar nimam nobene prijateljice. Naj bo, pisala bom pismo pač komerkoli. Drugega ne vem, kaj naj še napišem. Na svidenje!

N. Kolesnikov

mogoč brez revolucije. V tem je njegova zmota, ker so se po njegovi smrti razmere pod zahodnim kapitalizmom stalno izboljševale. Komunisti se motijo v pričakovanju, da bo kdajkoli prišlo do revolucije na Zahodu. Na Vzhodu pa, to je v Rusiji, na Kitajskem in v Vzhodni Evropi, kjer se kapitalizem ni mogel razvijati z ustrežno hitrostjo, oziroma se ni pravilno usmerjal, je revolucija postala prav tako neizogibna, kakor je bilo neizogibno, da bodo tam revolucionarji iskali načine opravičiti svojo revolucijo po svojih lastnih nagibih.

Značilnosti revolucije

V Rusiji kapitalizmu ni uspelo pravilno zasnovati temelje za razvoj novih družbenih odnosov. Zato si je morale revolucija tam postaviti za osnovni cilj graditev nove družbe. To je postavljeno naloge še bolj zamotalo, ker je bila nagla industrializacija dežele nujno potrebna. Težave v zvezi s temi napori so zahtevale silo in nasilje kot pogoj za nadaljnji napredek in razvoj.

Revolucija je pričela z visokimi ideali, od katerih komunisti niso bili sposobni uresničiti niti enega samega. Vendar tega ne smejo priznati niti takrat, kadar jih dejansko stanje sili k postopkom, ki so popolnoma nasprotni danim obljubam. Tako priznanje bi namreč pomenilo, da je bila revolucija nepotrebna in da so tudi oni sami postali odveč. Medtem ko so komunisti spoznali potrebo po nagli industrializaciji, niso upoštevali posledic, ki neizogibno iz tega izhajajo. Primorani, da nastopajo kot uresničevalci ustroja državnega kapitalizma, tega ustroja ne priznavajo, češ da počenjajo vse v ime nu države, za katero stoji birokracija partije. Ta nadzira vse ter drži v svoji oblasti tudi celotno poddržavljeno imetje.

(I - Se nadaljuje)

Komisar na tržaški občini Slovenske šole na Tržaškem

Tako so nam — po zaslugi strankarskih koristi, ideoloških prepirov in partijskih jaktiziranj — postregli s komisarjem na občini. Prizadete stranke pridno perejo zamorca po mestnih zidovih, in ogromni plakati nam pridigujejo, da so vsi nedolžni in vsi tudi krivi. Komisar pa je sam po sebi prav klavno sprječeval zrelosti in razsodnosti voditeljev tržaških političnih strank.

Nove volitve! To so krilatice množičnih strank. Volitve, ki bodo požrle na sto in sto milijonov krvavo prisluženega ljudskega denarja, naj bi bile univerzalno zdravilo. Ali pa bodo tudi v resnici? Nad tem prav resno dvomimo. Tudi pri bodočih volitvah bodo glavno vlogo igrali strankarski interesi in ne koristi tržaškega mesta in njegove blaginje. Kakorkoli si bo zagotovil večino — in že samo to vprašanje je negotovo —, bo vedril in oblačil na občini tako, kakor bodo to narokovale koristi strankinih vrhuncev in ne koristi Tržčanov.

Verjetno je tudi, da bodo v občinskem svetu ponovno sedeli ljudje, ki nimajo s tržaškimi gospodarskimi, socialnimi in eksistenčnimi vprašanji nobenih tesnejših stikov, ker so tržaški občani šele nekaj let. To pomanjkanje krajevne razgledanosti je tudi razpuščenemu občinskemu svetu izpodjedalo potrebno ukoreninjenost.

Nov položaj in tudi volitve bomo demokratični Slovenci sprejeli s pogumom, preudarnostjo in z vero v srca, da so zamislili le dragocenejšo od prenapolnjenih blagajn ljudskih žuljev.

Komisarja so torej postavili. Včeraj je podprefekt dr. Guido Mattucci prevzel upravo občine. Podprefekt Mattucci prihaja iz Mantove. Po zakonskih predpisih je predsednik republike pooblaščen, da razpusti občinski svet in odloča o razpisu novih volitev.

Komisar bo opravljal vse posle župana, občinskega odbora in občinskega sveta, vse posle torej, ki so jih do sedaj opravljal izvoljeni administratorji. Prva naloga komisarja bo, da uredi proračun za leto 1957 in pripravi novega za l. 1958.

Koliko časa bo upravljal občino komisar? Odlok o imenovanju govori o »začasnem upravljanju in ne omenja obnove volitev. Vprašanje je tudi, kdaj bo predsednik republike izdal potrdilo o veljavni razpustitvi občinskega sveta. Vsekakor so množične stranke že v volilnih pripravah.

Dr. Guido Mattucci je rojen v Avellinu leta 1907. Promoviral je na juridični fakulteti v Neaplju l. 1930. V upravni službi je že 25 let, podprefekt pa od januarja 1955.

Preusmeritev Zile

V Tolmezzu so se prejšnji teden sestali italijanski in avstrijski strokovnjaki na razgovor glede preusmeritve reke Zile.

Italija ima namreč v načrtu, da bi reko Zilo preusmerili v Italijo, kjer bi njeno vodno silo izkoriščali za pogon električne centrale v dolini reke Tagliamento. Ta načrt je že star in vzbuja v italijanskih strokovnih krogih veliko zanimanje. O tem je svojevčasno tudi »Demokracija« obširneje poročala.

Na razgovorih v Tolmezzu je slovil ing. dr. Semenza, ki je znan strokovnjak za evropska in zlasti italijanska vpraša-

šila z velikimi žrtvami, brezpomembna. To bi — tako so zatrjevali — uničilo zilsko kmetijstvo. Poleg tega bi obstoječe električne centrale na Dravi, ki prejemajo znatne množine vode iz Zile, zašle v resno nevarnost zaradi pomanjkanja vode. Tudi Jugoslavija — tako so zključili — je že večkrat opozorila na nevarnosti za lastne centrale, če bi načrt uresničili.

Italijanska ponudba, da bi tretjino električnega toka iz centrale na Tagliamentu vračali Avstriji — pravijo Avstrijci — še daleč ne krije škode, ki bi jo povzročila preusmeritev Zile.

Komunistične težave v republikli San Marino

Republika San Marino ima od prejšnjega tedna dalje dve vladi, eno komunistično in drugo protikomunistično. Veliki svet bi se moral sestati, da izvoli dva nova kapitana (vladna predsednika). Tik pred tem pa so komunisti in levičarski socialisti izgubili večino v Velikem svetu, ker je eden izmed socialistov zapustil skrajno levičarske vrste. Protikomunisti razpolagajo sedaj z 31 sedeži od skupnih 60. Pri tem šteje tudi petorica »neodvisnih«, ki so bili pri zadnjih volitvah izvoljeni na skrajno levičarskih listah.

Protikomunistični člani sveta so sedaj prvič po vojni nameravali izvoliti nekomunistično vlado. Tik pred sestankom Velikega sveta pa so komunistični in

skrajno socialistični člani sveta predložili ostavko vseh svojih članov in tudi tistih neodvisnih, ki so bili izvoljeni na njihovih listah.

Po nekem zakonu iz leta 1920 so komunisti proglasili razpust Velikega sveta, ker da je odstopilo več kot polovica njegovih članov.

Krščanski in socialni demokrati so energično protestirali proti tej komunistični nanki. Na temelju večine 31 glasov so »ustanovili« eksekutivo, da bi razčistila nastali položaj. Komunisti so iz tovarn in podjetij zbornali številne pristaje na množično zborovanje. Prišlo je do pretepev, kričanja in zmerjanja.

Dvadeset stražnikov, kolikor jih premore republika, se v spor ni vmešavalo. Glavni gledalci pretepev so bili tuji turisti. Komunistični vladni tajnik je končno proglasil, da bodo nove volitve 8. novembra.

Seja glavnega odbora SDZ v Trstu

Z ozirom na trgatve je seja glavnega odbora SDZ prenešana na nedeljo 13. oktobra t. l. ob 9.30 predp. Po seji bo politični sestanek o predmetu:

»Politične in gospodarske posledice tržaške občinske krize za Trst in Tržaško ozemlje«

Peusko društvo „A. Tance“ v Gradcu

Ze več let zaporedoma organizirajo naše narodne organizacije vsakoletni izlet v različne bližnje in daljne kraje.

Letošnji izlet, organiziran od našega pevskega društva pa je bil višek dosedanjih izletov. Kljub tridnevni odsotnosti in stroškom so se člani zborja polnoštevilno udeležili izleta, drugi prijatelji pa so zasedli ostale prostore v avtobusu.

V soboto 14. t. m. ob 5. uri zjutraj smo odšli iz Nabržine. Ob 8.45 smo že bili na meji. Na obeh krajih meje so formalnosti potekle kar hitro. Po kratkem odmoru v Beljaku smo nadaljevali pot mimo krasnega Vrbskega jezera v Celovec. V Celovcu, v Ljudski kleti — Volkskeller — nas je že čakalo izvrstno kosilo. Mimo Velikovec, St. Andraža smo prišli v nemški Wofsborg, kjer se cesta začne vzpenjati skozi ozke soteske, nepregledne gozdove proti prelazu »Packa«. Peljali smo se nato skozi mesti Koeflach in Voitsberg do Liebocha, kjer smo že našli prijatelje pevskega društva iz Feldkirchena. Se pred peto uro zvečer smo že dospeli na cilj našega izleta v Feldkirchen pri Gradcu. Tu so nas čakali še osatli člani društva z namenom, da nas povedejo takoj k družinam, kjer je bilo za nas določeno prenočišče. Po skupni večerji, ki je trajala od 7. do 8. ure, smo se pripravili na koncert, ki se je vršil v dvorani iste gostilne, kjer smo večerjali. Deževalo je, temperatura je bila mnogo nižja kot pri nas.

Točno ob 20.30 je začel koncert našega in tamošnjega moškega zborja. Nemški pevski zbor je zapel štajersko pesem, naka je predsednik zborja, šolski ravnatelj Gottfried Ebner, v nemščini pozdravil vse navzoče, posebno pozornost pa je pri svojem govoru izkazal našemu pevskemu zboru. Po tem govoru je isti zbor zapel še eno pesem, nato je prišel na oder naš zbor. Predno je naš zbor zapel svojo prvo pesem, je stopil na oder vodja izleta g. Josip Terčon, ki je pozdravil vse navzoče, a posebno člane moškega zborja iz Feldkirchena ter njihovega predsednika g. Ebnerja, kateremu gre velika zasluga, da je prišlo do tega skupnega koncerta slovenske in nemške pesmi. G. Terčon je nadaljeval, da prihajamo s slovensko pesmijo, katera naj vse razveseli in navduši, da se bomo čutili vsi prijatelji, saj si vsi ne želimo drugega, kot da živimo v prijateljstvu in miru. Oba govora sta bila sprejeta z velikim navdušenjem in plaskanjem. Po govoru g. Terčona je naš pevski zbor pod vodstvom g. prof. Mamola zapel »Kdo ta je« v priredbi g. Fabrisa. Ze pri prvi pesmi je bilo toliko aplavzov, da kar niso hoteli prenehati. Zapel je nato naš zbor še eno pesem, naka je prepustil mesto nemškemu zboru. Kljub slabemu vremenu je bila dvorana še precej dobro zasedena.

Po odmoru je ponovno nastopil nemški moški zbor. Ko so odpeljali prvo pesem, je stopil na oder predsednik društva g. Ebner, ki je v spomin na ta prijateljski večer poklonil našemu pevskemu društvu obširno knjigo, polno fotografij o vseh zanimivostih štajerske dežele. Raznim članom društva pa enako knjigo v manjšem obsegu. Nato je nemški zbor zapel slovensko pesem »Pozdrav (Zadoni nam, zadoni)«. Nastopil je nato naš zbor ter po prvi pesmi je spet povzel besedo g. Terčon, ki se je najprej zahvalil za prejeta darila, nato

je izročil predsedniku društva g. Ebnerju naše darilo nemškemu zboru. To darilo je bilo sicer skromno, a je izraz naših krajev ob morju. Je mala kamnita plošča iz samostanskega rdečega kamna, ki stoji na drugi plošči iz nabrežinskega kamna, postavljeni na štirih kockah iz črnega kamna.

Po izročitvi je naš zbor zapel nemško pesem »In den Bergen«, katera je žela toliko odobravanja, da jo je moral zbor ponoviti.

Drugi dan, v nedeljo, se nam je pa sonce prismejalo. Ob 8. uri je tam farna maša. Pod vodstvom g. prof. Mamola je naš zbor vso mašo pel lepe Marijine pesmi, kar je napravilo zelo dober vtis pri vseh navzočih.

Po maši so se ljudje kar pomešali med naše pevce ter se jim zahvaljevali za lepo petje. Tam živi tudi mnogo Slovencev štajerscev, nekateri so tam že mnogo let, drugi pa so begunci. Po maši smo spet zasedli avtobus ter se odpeljali v štiri

rijinih pesmi. Zadržali smo se na griču »Maria Trost« skoro do mraka, naka smo se vrnili proti Gradcu. Večerjali smo spet v Feldkirchenu. Po večerji sta oba pevška zborja zapela po nekaj pesmi, nato se je razvila prosta zabava, kjer so našli zadoščenje tudi tisti, ki se radi zavrtijo.

V ponedeljek zjutraj pa smo vzeli slovo od Feldkirchena. Okoli avtobusa se je zbralo zelo veliko domačinov, ki so nas veselo pozdravljali. Odpeljali smo se v Gradec. Ob 10.30 so bili vsi pevci skupaj v deželnem dvorcu, ko je prišel med nas namestnik deželnega glavarja (deželni glavar je že več časa službeno odsoten), pred katerim so naši pevci zapeli narodno pesem »Kdo ta je«. Po tej pesmi nas je g. predsednik Ebner predstavil namestniku deželnega glavarja ter povedal, da smo Slovenci s Tržaškega ozemlja. Zbor je nato ponovno zapel slovensko pesem, po tej pa je spregovoril g. namestnik glavarja, ing. Udier, ki nas je po-

km oddaljeni Gradec na ogled mesta in okolice. Z nami so šli štirje člani nemškega pevskega zborja, da nam razkažejo mesto. Ustavili smo se pred kavarno »Talia«, tik pred opernim gledališčem, potem ko smo napravili kratko vožnjo po glavnih ulicah mesta. Ogledali smo si novi kolodvor, nato peš grede stolnico mesta ter deželni dvorec. Tu nam je službojoči paznik odprl sejno dvorano, v kateri zaseda deželni svet, ki šteje 48 deželnih poslancev.

Dvorec je bil zgrajen v XVIII. stoletju ter ima na sredni dvorišče, ki je zelo akustično. Naši pevci so to takoj izkoristili ter zapeli nekaj slovenskih pesmi. Ogledali smo si nato veliki muzej starega orožja. Velikanska zbirka starih pušk, samokresov in ščitov je tam razložena. Ta zbirka je res zanimiva, posebno še, ker nam je posebej izvedenec razlagal vsako vrsto orožja posebej. Odsli smo nato do postaje, od koder vodi vzpenjača na mestni grad, imenovan »Schlossberga«. Med potjo smo srečali koroški nemški zbor, ki je kar na ulici začel peti. Naši pevci so mu takoj tudi kar na ulici odgovorili ter zapeli nekaj slovenskih pesmi.

Vzpenjača nas je potegnila na grad. Od tu smo pri krasnem soncu občudovali mesto, ki se razteza daleč okoli gradu. Sredi mesta se vije široka Mura. Peš smo se vrnili spet v mesto, kjer nas je čakal avtobus, ki nas je nato odpeljal h kosilu v veliko restavracijo pivovarne Puntigam.

Popoldne smo se pa odpeljali na obisk k znani romarski cerkvi »Maria Trost«, kjer so obhajali velik praznik. Ogledali smo si cerkev, pevci so zapeli nekaj Ma-

svetov, italijanskega in slovenskega, in da zahteva mednarodna trgovina znanje in popolno poznanje tudi onega jezika, ki ga odjemalec in kupec govori.

Od pravičnega ocenjevanja tega našega posebnega geografskega in gospodarskega položaja je odvisno zadržanje slovenskih staršev.

Letos je bilo vpisanih v nekatere prve razrede osnovnih šol malo otrok. Menda gre za nekaj primerov, kjer bi se ne dal, po obstoječih predpisih, otvoriti samostojni prvi razred. Mnenja smo, da je v pedagoškem interesu, da se več različnih razredov ne spaja v en razred, ampak da se ohrani samostojni razred, tudi če bi bilo v njem manjše število učencev, zlasti v mestu in v glavnih predmestjih, ki dejansko spadajo v mesto samo.

O tem predmetu, zlasti o nalogi učiteljskega ohranitev slovenske šole, bomo še spregovorili.

Izlet SDD

Slovensko dobrodelno društvo organizira za prvo nedeljo v oktobru enodnevni izlet v Brda na trgatve.

Vse, ki se tega izleta želijo udeležiti, prosimo, da se prijavi čimprej v tajništvo SDD v ul. Machiavelli 22-II., tel. 36-275.

Miramarski grad

Ne samo v Evropi, ampak na svetu sploh je le malo takih biserov, kot je prav Miramarski grad, ne le po svoji notranjosti, ampak predvsem po svoji edinstveni legi, razgledu na Trst, Istro, na obalo do Tržiča in Gradeža ter tja na Dolomite in Karuške Alpe.

V nedeljo zjutraj sem občudoval z Miramarskega gradu to nebesko panoramo. O notranjosti gradu ne morem govoriti. To je treba videti in uživati.

Zato je res Miramarski grad s svojim velikim in krasnim parkom gotovo najmočnejša privlačna sila Trsta in tega ozemlja. Koliko tujcev z avtomobili, avtobusi ne le iz Italije, ampak tudi iz Avstrije, Češkoslovaške, Nemčije, Svvice, Francije, Belgije in drugod občuduje to lepoto narave in umetnosti. Krdelca ljudstva srečuješ v parku in v gradu. Res, obisk, ki človeka bogato nagradi.

In sedaj se sprašujem: koliko je Tržčanov, naših okoličanov, Kraševcev in Brežanov, ki niso še nikoli bili niti v Miramarskem parku niti v gradu? To ni potrata časa! Spade k izobzabi in razvedrilu, ki spoznavanju svoje zemlje in njenih naravnih in umetnih lepote.

Izletnik

GLASBENA ŠOLA SPM VPISOVANJE

lanskih in novih gojencev je pričelo v ponedeljek 16. t. m. in traja dnevno od 10. do 12. ter od 16. do 18. ure v ulici Machiavelli 22-II., kjer so na razpolago tozadevna pojasnila.

V torek, 1. oktobra, bo razdelitev začasnega urnika, in istega dne pričanja tudi redni pouk.

Glasbena šola SPM

Glasbena šola SPM sporoča, da bodo tudi v tekočem šolskem letu poučevali vse glasbene instrumente, poleg klavirja, violine in harmonike. Za glasbeno teoretične predmete bo poseben urnik vzporeden z glavnim predmetom, ki ga kdo obiskuje. Vpis je obvezen tudi za lanske gojence, ki bodo nadaljevali učenje. Novi gojenci se lahko prijavijo do 1. oktobra v ulici Machiavelli 22-II. dnevno od 10. do 12. in od 16. do 18. ure.

Prijateljem glasbe

V okviru Glasbene šole se bo letos osnoval domači orkester, ki bo sestavljen iz gojencev Glasbene šole in prijateljev glasbe, ki se čutijo sposobne, da lahko v takem orkestru uspešno sodelujejo. Zato vabimo k udeležbi in sodelovanju vsakogar, ki bi želel sodelovati v orkestru.

Potrebna pojasnila dobite na sedežu v ulici Machiavelli 22-II., tel. 3-62-75.

SLOVENSKO NARODNO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto 28. t. m. ob 20.30 in v nedeljo 29. t. m. ob 17. uri v Prosvetnem domu na OPCINAH

Branislav Nušič

ŽALUJOČI OSTALI

DAROVI: Za SDD je darovala gospa Marija Gerdol za prijetno letovanje njenega otroka v Devinu L. 3.000. (Prav prisrčna hvala!)

Odgovorni urednik:

Prof. Dr. ANTON DABINOVIC

Tiskarna Adria, d. d., v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAULIC

sprejema v svojem ambulatoriju v ulici Rittmeyer 13, tel. 31-813 dnevno od 9-13 in od 17-19 ure

SLOV. PROSV. MATICA V TRSTU vabi

na zanimivo predavanje dr. Branka Agneletta pod naslovom

Moj letošnji izlet po Skandinaviji

s predvajanjem skioptičnih slik in filmov v sredo 2. oktobra ob 20.30 v prostorih SPM v ul. Machiavelli št. 22-II.

Ker je predavanje prav v današnjih časih zelo pomembno, se udeležencem nudi prijeten, poučen in zabaven večer.

Odbor SPM

nja električne energije, poskušal ovreči avstrijske pomisleke za preusmeritev Zile. Zlasti je poudarjal, da bi nov načrt igral pomembno vlogo v velikem evropskem gospodarskem prostoru. Povedal je, da imajo v načrtu umetno jezero na višini 1100 metrov in da bi jezero shranjevalo 130 milijonov kub. metrov vode. Pa dec bi znašal po dosedanjih računih nad 1000 metrov. S tem bi dosegli najvišji vodni padec v Evropi.

Koroški zastopniki pa so bili mnenja, da za Koroško preusmeritev Zile sploh ne prihaja v poštev. S preusmeritvijo bi se — po njihovem mnenju — opustošili obsežni predeli zilskih pašnikov, Zilska dolina bi postala prava močvara in bi bila vsa melioracijska dela, ki so jih izvr-

Mladinski literarni natečaj

SLOVENSKA PROSVETNA MATICA razpisuje, kot običajno, nagradni literarni natečaj. Najboljši prispevki bodo objavljeni v božični številki »Demokracije« v prilogi UTRIP. Prva nagrada 3.000, druga 2.000, tretja 1.000 lir in naslednje v obliki knjižnega daru.

Prosimo vse sodelavce, da nam pošljejo gradivo pred 10. novembrom t. l. na naslov uprave »Demokracije«, ul. S. Anastasio 1-c - Trst.

Slov. prosvetna Matica - Trst